

Online órátartás Zoom videochaten – dilemmák és pozitív tapasztalatok

Hosszú ideje létezik már többféle online alkalmazás arra a célra, hogy egyszerre több személy tudjon „találkozni” az online térben, időt és költségeket „megtérítve”. Fél éve még leginkább kisebb létszámú csoportos beszélgetésekre, konferenciákra, üzleti megbeszélésekre használták őket, de a járvány kitörését követő időszakban igencsak hasznos és használható eszköznek bizonyult a tanításban, az online órátartásban (esetemben nyelvórák tartásában), annak ellenére, hogy nem pótolhatja a személyesen megtartott órák élményét. Sokféle video-chat alapú alkalmazás létezik, én is többeket kipróbáltam, de a Zoom funkcionalitása tűnt a leggazdagabbnak, ezért én azt használok, ugyanakkor az alább ismertetett módszerek, feladattípusok egyéb alkalmazásokban is kipróbálhatók. Fontos megjegyezni, hogy a médiában több ízben is megjelentek vélemények a Zoom biztonsági hiányosságaival kapcsolatban, ezért sokan ódzkodnak ennek a felületnek a használatától, de ezekre gyorsan reagált a szolgáltató, és az utóbbi időben jelentős biztonsági fejlesztésekről számoltak be.



1. (<https://www.interact-intranet.com/blog/maintain-engagement-on-intranet/attachment/chris-montgomery-smgtvepind4-unsplash-1/>)

A következő dolgokra van szükség, ha ki szeretnénk próbálni (vagy intézményi szintű döntés miatt használnunk *kell*) a Zoomot: jó internetkapcsolat, laptop, telefon vagy táblagép, fülhallgató és mikrofon, vagy használható az eszközünkbe beépített mikrofon is. Le lehet tölteni az adott gépre (csak a legelső használatkor kell letölteni néhány egyszerűen követhető lépéssel, kattintással), de böngészőből is megnyitható. Mobil eszközön való első használat előtt az azonos nevű, ingyenesen elérhető alkalmazást kell a telefonra/táblaképre telepíteni. A tanár, aki az órát indítja, ki tudja másolni a Zoom találkozó/ tanóra internetes hivatkozását (linkjét), és továbbítja ezt a diákoknak, akik a linkre kattintva beléphetnek a „tanterembe”. A belépésre vonatkozóan létezik még egy pár beállítási lehetőség, ilyen például, hogy videóval vagy anélkül, bekapcsolt vagy kikapcsolt mikrofonnal „érkezzenek” a diákok, illetve lehetséges „váróterem” létrehozása is, ami azt jelenti, hogy a diákok a virtuális tanterem „előtt” várakoznak, és csak a tanár engedheti be őket. A legjobb, ha kipróbálgatunk ezt-azt, így megtudhatjuk mi az, ami nekünk megfelel.

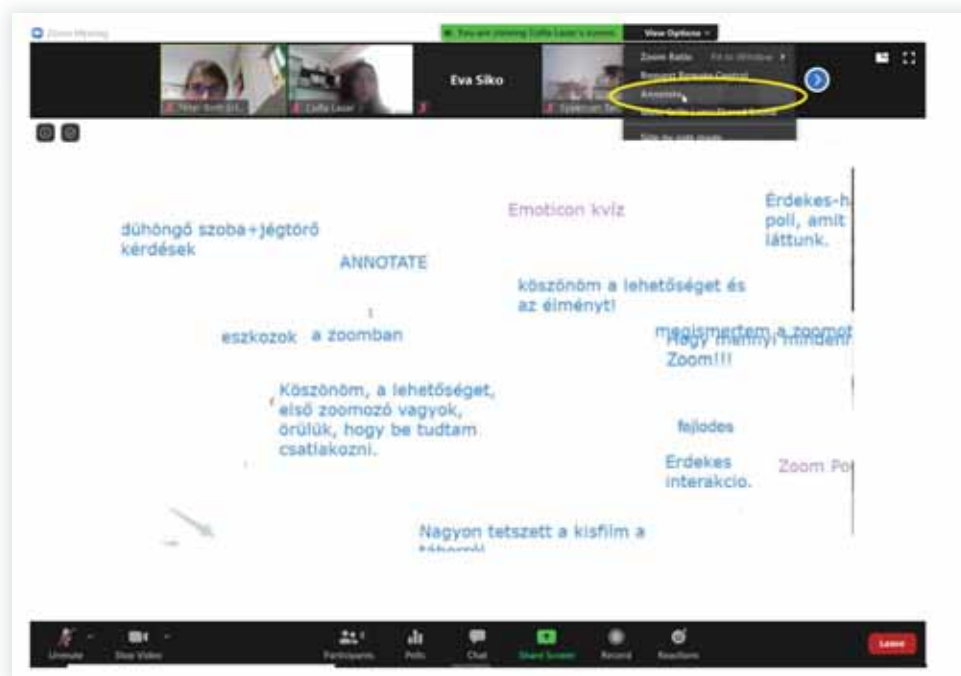
Egy pár pozitívumot, illetve nehézséget érdemes megemlíteni a Zoommal kapcsolatban ahhoz, hogy ki-kí eldönthesse mennyire alkalmazható az ő számára. Először is két változata van, ingyenes és fizetős. Az ingyenes verzió sajnos 40 percnként automatikusan bezáródik, ha több mint két személy vesz részt a beszélgetésben. Ennek „orvoslására” ismételten indítható egy vagy több újabb 40 perces beszélgetés. A fizetős változatban ilyen korlátozás nincsen. Ugyanakkor érdemes tudni, hogy oktatási célra, a Covid-19 helyzetre való tekintettel, itt (<https://zoom.us/education>) igényelhető iskolák számára egy olyan ingyenes változat, amely nem korlátozza a beszélgetések hosszát. (Fontos, hogy az erre vonatkozó kérést a szolgáltató honlapján csak az intézmény hivatalos e-mail címéről nyújthatjuk be.)



Technikai lehetőségek

Mindkét verzióban a tanóráról felvettelt készíthetünk (csak a tanár vagy a beszélgetést indító fél tudja bekapcsolni a rögzítő gombot, és csakis az összes résztvevő – kiskorúak esetében szülei – beleegyezésével), így bármikor újra „lejátszható” az óra. Ugyancsak mind a fizetős, mind az ingyenes változatban lehetőség van képernyőmegosztásra, ha a diákoknak mutatni akarunk valamit (prezentációt, videót – figyelni kell a hangbeállításokra! –, képet vagy szöveget) a saját számítógépünkről, és párbeszédablak (chat) is létezik, ahová – a csevegésen túl – becsatolhatunk képeket vagy dokumentumokat is, vagy ugyanide küldhetünk internetes hivatkozást, ahol az órán tárgyalt információkat megtalálják a tanulók. A csevegés alkalmas privát (a beszélgetés egy adott résztvevőjének szóló) vagy csoportos rövid üzenetek közlésére, például visszajelzésre, hibák kijavítására, vagy éppen valamilyen „bemelegítő” vagy záró gyakorlat kivitelezésére.

Másik, a tanárok számára „kézreálló” és az online órátartás élményét az osztálytermi hangulathoz közelebb vivő eszköz az alkalmazásba beépített fehértabla („whiteboard”), amelyet a tanár oszthat meg a saját zoom programjából, és amelyre írni, rajzolni lehet. Ha a tanár engedélyezi a jegyzetelési eszközök („annotation tools”) közös használatát, minden tanuló írhat vagy rajzolhat a közös táblára egyenként, de akár csoportosan egyszerre is. A közös „alkotásokat”, jegyzeteket a tanár elmentheti.



3. A „whiteboard” (fehértábla)

Egy másik lehetőség a kiscsoportos foglalkozások tartására alkalmas külön szobák („breakout rooms”) létrehozása, ahová „külön lehet rakni” a diákokat beszélgetésre, interjúra, közös munkára, projektek közös kivitelezésére, válaszok összehasonlítására stb. Tehát ezt használva egyszerre minden diáknak lehetősége adódik beszélni kiscsoportban, nem csupán az egész osztály előtt. A tanár pedig minden külön szobába benézhet bármikor, üzenetet küldhet az összes csoporttagnak egyszerre, és automatikusan (előre beállított időkeret megadásával) vagy kattintással bezárhatja a különszobákat, így a diákok visszatérnek a közös online térbe.

Bár online órátartáshoz teljesen használható az ingyenes változat is (főként, ha intézményi jóváhagyást kapunk a 40 perces időkeret megszüntetésére), a fizetős Zoom több kényelmi opcióval (egyes funkciók előre beállítása, beépített kérdőív) rendelkezik, így valamelyest jobb tanítási, tanulási élményt nyújthat. A más video-chat alkalmazásokhoz képest a Zoom előnye, hogy a tanár nagyfokú ellenőrzéssel rendelkezik a diákok készülékei felett, tehát segítheti őket, ha technikai elakadásuk van, ki- és bekapcsolhatja a mikrofonjukat, a kamerájukat, és így könnyen ki lehet szűrni a háttérzajokat, más zavaró tényezőket anélkül, hogy a beszélgetést leállítaná, hogy egyes tanulókat erre instruáljon. Ugyanakkor nincsen létszám-korlát (100 főig), a diákokat mind együtt láthatjuk a képernyőnkön (és ők is az osztályt), ha „galéria” nézetet állítunk be. A következő óra hozzáférési kódját akár az adott óra végén is megadhatjuk jó előre, bár valószínű, hogy ezt majd újra el kell küldeni nekik emlékeztetőül, kevéssel a következő óra előtt.



4. (canva.com)

Az interneten számtalan forrásból tájékozódhatunk a Zoom oktatási használatáról, a szolgáltató által készített angol nyelvű oktatófilmek, webináriumok (<https://zoom.us/docs/en-us/covid19.html#education>) mellett magyar nyelvű tájékoztatókat is készített

számos felhasználó. Ugyancsak egyre bővül azon forráshelyek száma, ahol a videochat alkalmazásokra adaptált játékokkal, gyakorlatokkal, feladatokkal ismerkedhetünk. Egyes nyelvtanítási módszereket, eszközöket megosztó online közösségi oldalak már külön jelzéssel figyelmeztetnek, ha az illető gyakorlat online video-chat tanításban (vagy konkrétan Zoomon) is használható.

Képpel vagy kép nélkül?

Azt láttuk, hogy különösen az online oktatás első időszakában a legtöbb gyermeknek, fiatalnak nehezebb esett bekapcsolni a webkameráját. Ennek lelki motívumai teljes mértékben érthetőek, de a kikapcsolt videóval, „fekete négyzetek előtt” tartott órák mind a tanárnak, mind a gyermekeknek megterhelőek. Saját tapasztalatom az volt, hogy erről a témáról, a videók ki- és bekapcsolásáról, a bizalomról, a személyes adatainkkal való felelősségről szóló beszélgetésekre megérte időt szakítani. A tanár is őszintén el kell hogy mondja a maga aggályait, tanácsokat adhat a diákoknak arra, hogyan csökkentsék a kamera-szorongásukat (pl. keressenek „semleges” háttérrel a lakásban, helyezték magukat kényelmes pozícióba, hogyan helyezték el az eszközeiket), illetve kedvesen, de határozottan kérheti, hogy ha nem is folyamatosan, de bizonyos tevékenységek idejére kapcsolják be a gyermekek a kamerájukat. Tapasztalatom szerint ott tudott hatékonyabban folyni az oktatás, ahol a diákok a kamera használatának szabályairól megegyezésre jutottak.

Az alábbiakban megosztok néhány egyszerű gyakorlatot a saját tapasztalatomból, olyan gyakorlatokat, amelyek jól működnek a Zoom segítségével tartott online nyelvórákon, de kisebb átalakítással más tantárgyakra is átvihetőek. Az itt összegyűjtött gyakorlatok mellett, hogy kommunikációra adnak lehetőséget, arra is nagyszerűen alkalmasak, hogy a diákot „kimenekítsék” pár pillanatra az online térből, ezzel szüneteltetve a folyamatos „képernyő bambulást”, csökkentve a „zoom-kimerültséget” (a „zoom-fatigue” néven elhíresült tünetegyüttest), és e feladatok után talán picit frissebben folytathatjuk az órát.

Ablak az osztályra

A diákoknak azt mondjuk, hogy nézzenek ki az ablakon, és mondják el a társaiknak, mit látnak éppen (ezt jól lehet kiscsoportokban, azaz „breakout room”-ban csinálni). Egyik diák rajzolhatja is, ahogyan a társa szóban leírja az általa látott képet. A végén megkérhetünk egy-két diákot, hogy mutassa meg a rajzát, és a többiek kitalálhatják, melyik diák láthatta azt az ablakból.



5. (canva.com)

„I spy with my little eye”

E játék könnyen adaptálható az online térre: minden diák jól megfigyeli a többiek háttérében látható dolgokat, majd körülír egy-két rövid mondatban egy általa észlelt tárgyat (vagy formát). A többieknek figyelniük kell a leírásra, és a cél az, hogy kitalálják, mi volt a körülírt dolog, és kinél láthattuk. (Ehhez fontos, hogy olyan alkalmazásban legyünk – a Zoom ilyen –, ahol mindenki képét rácsszerű elrendezésben egyszerre látjuk a képernyőnkön.) A leírt tárgy vagy kép tulajdonosa még mondhat is egy-két érdekességet a tárgyról, pl. kitől kapta ajándékba, miért tartja a polcán stb.

Kincskeresés

E gyakorlat során a diákok kénytelenek felállni, hogy a közösen megbeszélt dolgokat összegyűjtsék adott idő alatt, majd ezeket röviden bemutatják egymásnak. Ilyen lehet például: „Keress három kör alakú dolgot a szobádban vagy házában!”; „Keress egy olyan tárgyat, ami igazából haszontalan, valamiért mégis megtartottad”; „Keress két dolgot, ami kék” stb.

Memóriagyakorlatok

E gyakorlat kezdetén a tanár mutat egy képet, vagy a számítógépéről kivetít (megoszt) egy lapot, amelyen több tárgy, élőlény stb. rajza látható. Egy percre nézhetik a diákok, utána a kép eltűnik, és minél több dolgot fel kell idézni a látottakból. Emlékeztethetjük a diákokat, hogy nem „játszik” képernyőfotót készíteni...



6. (canva.com)

Közös alkotás

Közös rajzok készítése Zoom fehéréta segítésével minden korosztály számára jó szó-rakozás. Például minden diák rajzol valamit a táblára, ami rá aznap jellemző. Amikor mindenki kész, meg kell próbálni kitalálni, melyik rajz kié lehet, és mi a kapcsolat a személy és a rajza között. A feladat kooperációs jellege megköveteli, hogy a tanulók egymás munkája iránt tisztelettel legyenek, azaz ne rajzoljanak rá a mások rajzára, ne töröljék ki azt stb.

Tanuljunk egymástól

Természetesen számos más gyakorlat létezik, amely jól alkalmazható a Zoomon tartott órákon. Érdemes erről kollégáinkkal konzultálni vagy olyan online tanári fórumokat követni, ahol a tanárok önzetlenül megosztják ötleteiket, és persze mi is megosztjuk a mieinket. Fontos, hogy ha valami nem működik elvárásaink szerint első alkalommal, adjunk neki még egy esélyt, illetve nyugodtan kísérletezzünk, akár kérjük a diákokat, hogy ők találjanak is egymásnak feladatokat, gondolkodjunk a diákokkal együtt, biztosan értékelni fogják, hogy igényeljük a kreativitásukat! A technika talán rákényszeríthet alkalmanként arra is, hogy kilépünk a tanár szerepünkből (s ezáltal emberileg közelebb kerülünk egymáshoz), technikai segítséget kérünk a tanulóktól (vagy akár a tanulók nagyobb testvéreitől, szüleitől), hogy őszintén beszéljünk a korlátainkról és az erőfeszítéseinkről, hogy beismerjük, hogy a tanár sem mindenható, de mindig nyitott a diákjai tanulási (és más lelki) szükségletei iránt. Ha soha nem is tud éppen olyan lenni egy online videochaten folytatott óra, mint az osztálytermi, mégiscsak egy hasznos, sokoldalú segítséget nyújt a kényszerűségből online térbe költözött tanításhoz, tanuláshoz.